

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи
Олександр ГОЛОВКО

2022 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Соціологія міжнародних відносин

рівень вищої освіти	другий (магістерський)
галузь знань	29 «Міжнародні відносини» (шифр і назва)
спеціальність	291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» (шифр і назва)
освітньо-професійна програма	«Міжнародна інформаційна безпека» (шифр і назва)
спеціалізація	(шифр і назва)
вид дисципліни	обов'язкова (обов'язкова / за вибором)
факультет	міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

2022 / 2023 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
"30" серпня 2022 р., протокол № 1

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: доцент кафедри міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки, к.політ.н. Ірина ЗАСТАВА

Програму схвалено на засіданні кафедри міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки

Протокол від "26" серпня 2022 року № 1

Завідувач кафедри міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки

Людмила НОВІКОВА
(підпис) (ім'я та прізвище)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Міжнародна інформаційна безпека»

Гарант освітньо-професійної програми

Людмила НОВІКОВА

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Протокол від "29" серпня 2022 року № 1

Голова науково-методичної комісії факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Лариса ГРИГОРОВА – БЕРЕНДА
(підпис) (ім'я та прізвище)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни за вибором «Соціологія міжнародних відносин» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістра зі спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» освітня програма «Міжнародна інформаційна безпека».

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Метою та завданням навчальної дисципліни є сформувати у здобувачів уявлення про міжнародні відносини в інтерпретації соціології та навички соціологічного аналізу міжнародних відносин та інформаційної безпеки.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

Основне завдання вивчення дисципліни полягає у набутті фахових компетенцій:

формування загальних компетентностей

ЗК1. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

ЗК3. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК10. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК12. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

формування спеціальних компетентностей

СК1. Здатність виявляти та аналізувати природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, типи та види міжнародних акторів, сучасні тенденції розвитку світової політики.

СК5. Здатність аналізувати та прогнозувати міжнародні відносини у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.

СК6. Здатність використовувати для дослідження міжнародних відносин, суспільних комунікацій та для регіональних студій теоретичні та методологічні підходи політології, економічної та правової науки, міждисциплінарних досліджень.

1.3. Кількість кредитів – 4

1.4. Загальна кількість годин - 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	-й
Семестр	
1-й	-й
Лекції	
16 год.	год.
Семінарські заняття	
16 год.	год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
88 год. (в т.ч. інд. завдання)	год.

Індивідуальні завдання
15 год. (контрольна робота)

1.6. Загальні програмні результати навчання

РН1. Знати та розуміти природу, джерела та напрями еволюції міжнародних відносин, міжнародної політики, зовнішньої політики держав, стан теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики.

РН6. Застосовувати сучасні наукові підходи, методології та методики для дослідження проблем міжнародних відносин та зовнішньої політики.

РН13. Розробляти та реалізовувати проекти прикладних досліджень міжнародних відносин, зовнішньої та світової політики.

2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Соціологія в системі наук про міжнародні відносини

Фактори актуалізації соціологічного вивчення міжнародних відносин. Соціальні фактори розвитку міжнародних відносин та їх роль в поясненні специфіки міжнародних відносин. Проблемні поля в теорії міжнародних відносин. Міжнародні конфлікти в соціологічному вимірі. Глобалізація і регіоналізація в проблемному полі соціології міжнародних відносин. Роль соціології у визначенні міжнародних (глобальних) індексів, міжнародних рейтингів, міжнародного іміджу, міжнародного бренд-іміджу країн. Дослідницький інструментарій соціології у вивченні міжнародних відносин. Система, структура, середовище міжнародних відносин в оптиці соціології. М. Вебер і теорія трьох типів домінування в міжнародних відносинах.

Тема 2. Учасники міжнародних відносин. Інституційне регулювання міжнародних відносин

«Три світи» міжнародних відносин. Національні, транснаціональні, наднаціональні актори і колективні структури. Міжнародні відносини як процес взаємодії їх учасників. Поняття «соціальний суб'єкт», «соціальний агент», «соціальний актор», «актор». Теоретики про різних типах учасників: модерністський напрямок, транснаціоналізм, неомарксистські концепції. Сутність і роль держави як учасника міжнародних відносин. Міжнародна (міждержавна) стратифікація. Недержавні учасники міжнародних відносин, їх види та роль в міжнародних відносинах в соціологічному вимірі. Цілі, інтереси і засоби учасників міжнародних відносин. Національний інтерес і його елементи. Центральний (постійний) і другорядний (мінливий). Суспільний інтерес. Державний інтерес, його елементи. Стратегії учасників міжнародних відносин. Традиційні інтереси держав. Соціологічні характеристики учасників міжнародних відносин.

Тема 3. Методи соціології міжнародних відносин

Науковий метод, його ключові характеристики. Вибір одиниці аналізу. Теоретичні та емпіричні плани соціологічних досліджень. Функціональний дослідний процес. Різниця між теоретичними і емпіричними концепціями. Поява нових джерел, видів збору і аналізу емпіричних даних. Збір емпіричних даних: активний і пасивний. Збір емпіричних даних: первинний і вторинний. Отримані і створені емпіричні дані. Проблема збору особистих даних і їх захист. Проблема транспарентності даних. Неопитувальні методи збору емпіричних даних. Спостереження: сутність та відмінні риси наукового спостереження.

Специфіка і види спостереження. Переваги та недоліки спостереження. Роль і якості спостерігача. Аналіз документів і методика контент-аналізу. Переваги інтернет-опитування перед традиційними опитуваннями. Мобільні опитування як спосіб збору емпіричних даних. Вимоги до мобільних опитуваннями. Перспективні напрямки аналізу даних. Особливості соціологічної методології дослідження міжнародних відносин. Нова культура одержання й аналізу соціальних емпіричних даних про міжнародні події та міжнародні відносини.

Тема 4. Соціологія комунікацій у міжнародних відносинах

Історія становлення і розвитку соціологічного вивчення комунікацій у міжнародних відносинах. Особливості соціологічного підходу до вивчення міжнародних комунікацій. Особливості міжнародні комунікацій в умовах цифровізації різних сфер суспільного життя. Вплив на міжнародні комунікації кризових явищ в міжнародних відносинах. Перешкоди, які існують в міжнародних комунікаціях і шляхи їх попередження (подолання негативних наслідків). Міжнародний комунікативний простір в соціологічному вимірі. Напрямок впливу міжнародних комунікацій на міжнародні відносини. Основні тренди розвитку сучасних міжнародних комунікацій та їх вплив на міжнародні відносини. Соціологічні методи вивчення міжнародних комунікацій.

Тема 5. Міжнародна мобільність в соціологічному вимірі

Міжнародна мобільність: поняття, види, канали. Теорії мобільності та їх застосування при соціологічному вивченні міжнародної мобільності. Роль соціальних інститутів у регулюванні міжнародної мобільності (порівняльний аналіз індустріального і постіндустріального суспільств). Індивідуальні ресурси (культурні, інформаційні, комунікативні), які сприяють міжнародній мобільності. Міжнародна мобільність і маргінальність. Особливості сучасної мобільності за Дж. Уррі. Міжнародна академічна мобільність у сучасному світі. Міжнародна трудова мобільність у сучасному світі.

Тема 6. Міжнародні відносини і соціальні нерівності

Рівність і нерівність як проблема соціології міжнародних відносин. Теорії соціальної нерівності та можливості їх застосування при соціологічному вивченні міжнародних відносин. «Старі» нерівності у класових, статусних, гендерних, вікових, громадянських та регіональних вимірах. «Нові» нерівності, які утворюються під впливом інформаційних, техніко-технологічних змін, реконфігурації глобально-регіональних залежностей і тисків, посилення політико-економічних альянсів, неформальних практик, соціальних ризиків реформ та їхньої відсутності. Соціальні нерівності в умовах етнокультурної диверсифікації сучасного світу. Інформаційна нерівність як нова форма соціальної диференціації: можливості соціологічного аналізу та прогнозування. Нові соціальні нерівності: особливості їх соціологічної діагностики. Якісні методи в дослідженні нових соціальних нерівностей. Концепція соціальної нерівності за критерієм наявності соціальних ресурсів або капіталів різного об'єму. Дихотомічна та ієрархічна модель пояснення соціальних нерівностей у міжнародних відносинах.

Тема 7. Міжнародна громадська думка

Три найвпливовіші концепції громадської думки: 1) Моралізувально-нормативна концепція громадської думки. 2) Заперечення будь-якого суб'єкта громадської думки (Н. Луман). 3) Статистично-психологічний напрям у дослідженні громадської думки (Е. Ноель-Нойман). Умови формування та ознаки міжнародної громадської думки.

Режими взаємодії владних структур і громадської думки в контексті інформаційної безпеки. Проблема управління міжнародною громадською думкою. «Spin-doctor» стосовно до фахівця, відповідального за public relations. Методи соціологічного вивчення міжнародної громадської думки.

Тема 8. Довіра в міжнародних відносинах

Ідея довіри і практика її реалізації в міжнародних відносинах. Актуалізація проблеми довіри в міжнародних відносинах. Парадигми аналізу довіри / недовіри. Проблема аналізу і вимірювання довіри. Інтерпретації поняття «довіра» в соціологічному знанні. Соціологічні концепції довіри (Н. Луман, Е. Гідденс, Ф. Фукуяма, А. Селігмен, П. Бурд'є, П. Штомпка та ін.). Довіра до неверифікованих абстракцій у вигляді ідеалів і ідей. Типологія довіри. Типи довіри в залежності від типу суспільства. Типи довіри в залежності від в залежності від об'єкта довіри; в залежності від ступеню її інституціоналізації в міжнародних відносинах. Аналіз різних сторін (емоційних, когнітивних, прагматичних, символічних і т. ін.) довірчої поведінки взаємодіючих індивідів і груп у сфері міжнародних відносин та інформаційної безпеки.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Обсяг у годинах				Обсяг у годинах			
	Денна форма				Заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		л	с	с.р.		л	п/с	с.р.
Тема 1. Соціологія в системі наук про міжнародні відносини	13	2	2	9	-	-	-	-
Тема 2. Учасники міжнародних відносин. Інституційне регулювання міжнародних відносин	13	2	2	9	-	-	-	-
Тема 3. Методи соціології міжнародних відносин	13	2	2	9	-	-	-	-
Тема 4. Соціологія комунікацій у міжнародних відносинах	13	2	2	9	-	-	-	-
Тема 5. Міжнародна мобільність в соціологічному вимірі	13	2	2	9	-	-	-	-
Тема 6. Міжнародні відносини і соціальні нерівності	13	2	2	9	-	-	-	-
Тема 7. Міжнародна громадська думка	13	2	2	9	-	-	-	-
Тема 8. Довіра в міжнародних відносинах	14	2	2	10	-	-	-	-
Разом	105	16	16	73	-	-	-	-
Контрольна робота	15	-	-	15	-	-	-	-

Усього годин	120	16	16	88	-	-	-	-
--------------	-----	----	----	----	---	---	---	---

4. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Назва теми	Кількість годин
	Денна
Тема 1. Соціологія в системі наук про міжнародні відносини	2
Тема 2. Учасники міжнародних відносин. Інституційне регулювання міжнародних відносин	2
Тема 3. Методи соціології міжнародних відносин	2
Тема 4. Соціологія комунікацій у міжнародних відносинах	2
Тема 5. Міжнародна мобільність в соціологічному вимірі	2
Тема 6. Міжнародні відносини і соціальні нерівності	2
Тема 7. Міжнародна громадська думка	2
Тема 8. Довіра в міжнародних відносинах	2
Разом	16

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Види, зміст самостійної роботи	Денна форма
Тема 1. Соціологія в системі наук про міжнародні відносини <i>Завдання:</i> ознайомлення з літературою по темі, конспектування тез, підготовка доповідей, дистанційний курс у Moodle «Соціологія міжнародних відносин», https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=5894 Тема 1.	9
Тема 2. Учасники міжнародних відносин. Інституційне регулювання міжнародних відносин <i>Завдання:</i> ознайомлення з літературою по темі, конспектування тез, підготовка доповідей, дистанційний курс у Moodle «Соціологія міжнародних відносин», https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=5894 Тема 2.	9
Тема 3. Методи соціології міжнародних відносин <i>Завдання:</i> ознайомлення з літературою по темі, конспектування тез, підготовка доповідей, дистанційний курс у Moodle «Соціологія міжнародних відносин», https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=5894 Тема 3.	9
Тема 4. Соціологія комунікацій у міжнародних відносинах <i>Завдання:</i> ознайомлення з літературою по темі, конспектування тез, підготовка доповідей, дистанційний курс у Moodle «Соціологія міжнародних відносин», https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=5894 Тема 4.	9

Тема 5. Міжнародна мобільність в соціологічному вимірі <i>Завдання:</i> ознайомлення з літературою по темі, конспектування тез, підготовка доповідей, дистанційний курс у Moodle «Соціологія міжнародних відносин», https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=5894 Тема 5.	9
Тема 6. Міжнародні відносини і соціальні нерівності <i>Завдання:</i> ознайомлення з літературою по темі, конспектування тез, підготовка доповідей, дистанційний курс у Moodle «Соціологія міжнародних відносин», https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=5894 Тема 6.	9
Тема 7. Міжнародна громадська думка <i>Завдання:</i> ознайомлення з літературою по темі, конспектування тез, підготовка доповідей, дистанційний курс у Moodle «Соціологія міжнародних відносин», https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=5894 Тема 7.	9
Тема 8. Довіра в міжнародних відносинах <i>Завдання:</i> ознайомлення з літературою по темі, конспектування тез, підготовка доповідей, дистанційний курс у Moodle «Соціологія міжнародних відносин», https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=5894 Тема 8.	10
Індивідуальне завдання (контрольна робота)	15
Разом	88

6. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Навчальним планом передбачено виконання контрольної роботи, що виконується під час самостійної роботи. Контрольна робота являє собою індивідуальне завдання, яке передбачає самостійне виконання здобувачем певної практичної роботи на основі засвоєння теоретичного матеріалу.

6.1. Вимоги до оформлення контрольної роботи

Контрольна робота повинна мати чітку і логічну структуру, складовими якої є титульний аркуш, зміст, вступ, основна частина (два розділи), висновки та список використаних джерел.

У вступі необхідно обґрунтувати актуальність обраної теми, її значимість, провести аналіз джерельної та історіографічної бази, визначити мету і завдання контрольної роботи, предмет та об'єкт, хронологічні рамки, вказати методи дослідження, що використовувались під час написання контрольної роботи.

У процесі написання основної частини необхідно відповідно до плану розкрити суть вибраної теми. Обов'язково окремим питанням виділяються проблемні й дискусійні аспекти дослідження. При цьому наводяться аналітичні матеріали, подається їх аналіз.

У висновках контрольної роботи підводяться підсумки з усіх висвітлених питань, визначаються шляхи і напрями вирішення проблемних аспектів теми. Рекомендації можуть бути розроблені здобувачем як самостійно, так і через узагальнення пропозицій, що містяться у літературних джерелах.

Наявність у роботі ілюстрацій, які називаються «рисунками» (схеми, діаграми, графіки), дає змогу викласти матеріал більш доказово, полегшує його сприйняття.

Обсяг текстової частини роботи має бути в межах 20-25 сторінок стандартного формату А4 (210 ´ 297 мм). Шрифт – 14, інтервал між рядками – 1,5. Times New Roman.

Всі сторінки зазначених елементів контрольної роботи (крім титульної сторінки) підлягають нумерації в правому нижньому куті аркуша.

Текст контрольної роботи необхідно друкувати на текстовому полі сторінки розміром 170/257 мм, залишаючи, відповідно, береги таких розмірів: лівий – 30 мм, правий – 10 мм, верхній – 20 мм, нижній – 20 мм. Шрифт друку повинен бути чітким, чорного кольору середньої жирності, щільність тексту – однаковою.

Абзацний відступ повинен бути однаковим упродовж усього тексту і дорівнювати 1,25.

6.2. Рекомендовані теми контрольної роботи:

1. Соціологія в системі наук про міжнародні відносини
2. Соціальні фактори розвитку міжнародних відносин та їх роль в поясненні специфіки міжнародних відносин.
3. Глобалізація і регіоналізація в проблемному полі соціології міжнародних відносин.
4. Роль соціології у визначенні міжнародних (глобальних) індексів, міжнародних рейтингів, міжнародного іміджу, міжнародного бренд-іміджу країн.
5. Дослідницький інструментарій соціології у вивченні міжнародних відносин.
6. Система, структура, середовище міжнародних відносин в оптиці соціології.
7. М. Вебер і теорія трьох типів домінування в міжнародних відносинах.
8. Учасники міжнародних відносин.
9. Інституційне регулювання міжнародних відносин.
10. Поняття «соціальний суб'єкт», «соціальний агент», «соціальний актор», «актор».
11. Теоретики про різних типах учасників: модерністський напрямок, транснаціоналізм, неомарксистські концепції.
12. Сутність і роль держави як учасника міжнародних відносин.
13. Міжнародна (міждержавна) стратифікація.
14. Недержавні учасники міжнародних відносин, їх види та роль в міжнародних відносинах в соціологічному вимірі.
15. Цілі, інтереси і засоби учасників міжнародних відносин.
16. Національний інтерес і його елементи.
17. Державний інтерес, його елементи.
18. Стратегії учасників міжнародних відносин.
19. Соціологічні характеристики учасників міжнародних відносин.
20. Методи соціології міжнародних відносин.
21. Науковий метод, його ключові характеристики.
22. Збір емпіричних даних: активний і пасивний.
23. Збір емпіричних даних: первинний і вторинний.
24. Неопитувальні методи збору емпіричних даних.
25. Спостереження: сутність та відмінні риси наукового спостереження.
26. Специфіка і види спостереження. Переваги та недоліки спостереження. Роль і якості спостерігача.
27. Аналіз документів і методика контент-аналізу.
28. Переваги інтернет-опитування перед традиційними опитуваннями.
29. Соціологія комунікацій у міжнародних відносинах.
30. Історія становлення і розвитку соціологічного вивчення комунікацій у міжнародних відносинах.
31. Особливості соціологічного підходу до вивчення міжнародних комунікацій.

32. Особливості міжнародні комунікацій в умовах цифровізації різних сфер суспільного життя.
33. Соціологічні методи вивчення міжнародних комунікацій.
34. Міжнародна мобільність в соціологічному вимірі.
35. Міжнародна мобільність: поняття, види, канали.
36. Міжнародна мобільність і маргінальність.
37. Особливості сучасної мобільності за Дж. Уррі.
38. Міжнародна трудова мобільність у сучасному світі.
39. Міжнародні відносини і соціальні нерівності.
40. Рівність і нерівність як проблема соціології міжнародних відносин.
41. Теорії соціальної нерівності та можливості їх застосування при соціологічному вивченні міжнародних відносин.
42. Інформаційна нерівність як нова форма соціальної диференціації: можливості соціологічного аналізу та прогнозування.
43. Міжнародна громадська думка.
44. Три найвпливовіші концепції громадської думки: 1) Моралізувально-нормативна концепція громадської думки. 2) Заперечення будь-якого суб'єкта громадської думки (Н. Луман). 3) Статистично-психологічний напрям у дослідженні громадської думки (Е. Ноель-Нойман).
45. Умови формування та ознаки міжнародної громадської думки.
46. Проблема управління міжнародною громадською думкою.
47. Методи соціологічного вивчення міжнародної громадської думки.
48. Ідея довіри і практика її реалізації в міжнародних відносинах.
49. Парадигми аналізу довіри / недовіри.
50. Соціологічні концепції довіри (Н. Луман, Е. Гідденс, Ф. Фукуяма, А. Селігмен, П. Бурд'є, П. Штомпка та ін.).

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Відповідність методів навчання та форм оцінювання визначеним результатам навчання за ОПП відображає табл. 7.1

Таблиця 7.1

Методи навчання та засоби діагностики результатів навчання за освітньою компонентою «Соціологія міжнародних відносин»

Шифр ПРН (відповідно до ОНП)Результати навчання (відповідно до ОПП)	Методи навчання	Засоби діагностики /форми оцінювання
РН1. Знати та розуміти природу, джерела та напрями еволюції міжнародних відносин, міжнародної політики, зовнішньої політики держав, стан теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики.	пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, метод проблемного викладу, евристичний та ін., а також методи дистанційного навчання на платформах Zoom, Moodle.	усне опитування або письмовий (тестовий) контроль на лекціях та семінарських заняттях; оцінювання: усних виступів з доповідями, виконання письмових (тестових) завдань, виконання аналітичних завдань, письмової (тестової) залікової роботи.
РН6. Застосовувати сучасні наукові підходи, методології та методики	пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, метод	усне опитування або письмовий (тестовий) контроль на лекціях та

для дослідження проблем міжнародних відносин та зовнішньої політики.	проблемного викладу, евристичний та ін., а також методи дистанційного навчання на платформах Zoom, Moodle.	семінарських заняттях; оцінювання: усних виступів з доповідями, виконання письмових (тестових) завдань, виконання аналітичних завдань, письмової (тестової) залікової роботи.
РН13. Розробляти та реалізовувати проекти прикладних досліджень міжнародних відносин, зовнішньої та світової політики.	пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, метод проблемного викладу, евристичний та ін., а також методи дистанційного навчання на платформах Zoom, Moodle.	усне опитування або письмовий (тестовий) контроль на лекціях та семінарських заняттях; оцінювання: усних виступів з доповідями, виконання письмових (тестових) завдань, виконання аналітичних завдань, письмової (тестової) залікової роботи.

Замість виконання завдань (вивчення тем) можуть також додатково враховуватись такі види активностей здобувача:

- проходження тренінг-курсів чи дистанційних курсів з використання сучасних освітніх технологій на платформах Coursera, Prometheus тощо (за наявності відповідного документу про їх закінчення, надання копії викладачу);
- участь в майстер-класах, форумах, конференціях, семінарах, зустрічах з проблем використання сучасних освітніх технологій (з підготовкою есе, прес-релізу, інформаційного повідомлення тощо, що підтверджено навчальною програмою заходу чи відповідним сертифікатом).

8. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

При вивченні дисципліни «Соціологія міжнародних відносин» застосовуються наступні методи контролю: усний, письмовий. Контроль з дисципліни складається з поточного контролю.

Засвоєння тем (поточний контроль) контролюється на семінарських заняттях. Також, передбачено обов'язковий контроль засвоєння навчального матеріалу дисципліни, віднесеного на самостійну роботу.

Поточний контроль є складовою організації освітнього процесу. Завданням поточного контролю є оцінювання знань, умінь та практичних навичок здобувачів, набутих під час засвоєння розділів дисципліни. Розділ – це логічно завершена частина теоретичного та практичного навчального матеріалу з навчальної дисципліни. Кожен окремих розділ включає завдання для семінарських занять та самостійної роботи. Поточна підсумкова оцінка – це сума балів, отриманих здобувачем за виконання всіх видів робіт, передбачених розділами дисципліни.

Поточний контроль (засвоєння окремих тем) на семінарських заняттях проводиться у формі усного опитування або письмового експрес-контролю, виступів здобувачів з доповідями при обговоренні навчальних питань, тестів.

Сума балів за виконані завдання на семінарському занятті наведена в пункті 9. Сума балів за виконані завдання самостійної роботи здобувачів наведена в пункті 9.

Поточний контроль самостійної роботи здобувачів проводиться у формі опрацювання навчальної літератури та нормативно-правових документів за темою, підготовка доповідей.

Сума балів, які здобувач може набрати за поточним контролем, дорівнює 60.

Розрахункова шкала для оцінювання роботи здобувачів за **поточним контролем**:

Кількість балів	Критерії оцінювання
45-60	Систематичне відвідування лекцій та семінарських занять, відсутність пропусків занять без поважної причини, відпрацювання тем семінарських занять, пропущених з поважної причини, виконання завдань до кожного заняття, висока активність роботи на семінарському занятті, засвоєння всього обсягу матеріалу, повні та обґрунтовані відповіді при виконанні завдань, здатність визначення теоретичних питань, на які розраховані завдання, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми теми, вміння мислити абстрактно і узагальнено, здатність публічно представити матеріал.
31-44	Систематичне відвідування лекцій та семінарських занять, відсутність пропусків занять без поважних причин, відпрацювання тем семінарських занять, пропущених з поважної причини, виконання завдань до кожного семінарського заняття, висока активність роботи на семінарському занятті, засвоєння всього обсягу матеріалу, повні та обґрунтовані відповіді з несуттєвими помилками при виконанні завдань, здатність визначення теоретичних питань, на які розраховані завдання, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми теми, здатність публічно представити матеріал
26-30	Наявність пропущених лекцій та семінарських занять, відпрацювання тем пропущених семінарських занять, виконання завдань до кожного семінарського заняття, активна робота на семінарських заняттях, засвоєння основних положень курсу, допущення декількох незначних помилок при виконанні завдань, здатність визначення теоретичних питань, на які розраховані завдання, здатність публічно представити матеріал.
21-25	Наявність пропущених лекцій та семінарських занять, відпрацювання тем пропущених семінарських занять, епізодична відсутність виконання завдань, участь у роботі на семінарських заняттях, засвоєння окремих положень матеріалу, неповні відповіді при виконанні завдань, складності при визначенні теоретичних питань, на які розраховані завдання, здатність публічно представити матеріал.
16-20	Несистематичне відвідування лекцій та семінарських занять, відсутність на заняттях без поважних причин, наявність декількох невідпрацьованих тем пропущених семінарських занять, епізодична відсутність виконаних завдань, участь у роботі на семінарських заняттях, засвоєння окремих положень матеріалу тем змістовного розділу, неповні відповіді, допущення помилок при виконанні завдань, великі складності при визначенні теоретичних питань на які розраховані завдання, невпевнені навички публічного

	представлення матеріалу.
11-15	Епізодичне відвідування лекцій та семінарських занять, відсутність на заняттях без поважної причини, наявність невідпрацьованих тем пропущених лекцій та семінарських занять, епізодична відсутність виконаних завдань, пасивна робота на семінарських заняттях (участь у роботі останніх лише за наявності стимулу з боку викладача), наявність певного уявлення щодо матеріалу тем змістовного розділу, неповні відповіді, допущення значної кількості помилок при виконання завдання, невміння визначити теоретичні питання, на які розраховано завдання, невпевнені навички публічного представлення матеріалу.
6-10	Систематичні пропуски лекцій та семінарських занять без поважних причин, наявність невідпрацьованих тем пропущених лекцій та занять. систематична відсутність виконаних завдань, пасивність у роботі на семінарських заняттях, неповні, необґрунтовані відповіді, допущення істотних помилок при виконанні завдань, нездатність визначити теоретичні питання, на які розраховані завдання.
0-5	Систематичні пропуски лекцій та семінарських занять без поважних причин, теми пропущених лекцій та семінарських занять не відпрацьовані, систематична відсутність виконаних завдань, пасивність у роботі на семінарських заняттях, відсутність знань, неповні, необґрунтовані відповіді, допущення істотних помилок при виконанні завдання. Нездатність визначити теоретичні питання, на які розраховані завдання, невміння публічно представити матеріал.

Здобувачі, знання яких оцінені мінімально необхідною для складання заліку кількістю балів, не мають право на виконання додаткових завдань для підвищення отриманої кількості балів.

Здобувачі, які були відсутні на лекції чи семінарському занятті, або отримали незадовільну оцінку, відпрацьовують пропущене заняття або незадовільну оцінку викладачу у дні його консультацій за графіком, затвердженим кафедрою

Для відпрацювання здобувач зобов'язаний надати індивідуально виконане завдання за темою пропущеного заняття та продемонструвати належний рівень теоретичної підготовки за темою заняття, яке відпрацьовується.

Підсумковий семестровий контроль з дисципліни є обов'язковою формою контролю навчальних досягнень здобувача. Він проводиться у тестовій формі у вигляді семестрового заліку. Терміни проведення підсумкового семестрового контролю встановлюються графіком навчального процесу, а обсяг навчального матеріалу, який вноситься на підсумковий семестровий контроль, визначається робочою програмою дисципліни.

Підсумковий контроль здійснюється після вивчення дисципліни.

Семестровий підсумковий контроль з дисципліни є обов'язковою формою контролю навчальних досягнень здобувача. Він проводиться відповідно до навчального плану у вигляді семестрового заліку в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному цією робочою програмою дисципліни «Соціологія міжнародних відносин».

Підсумковий контроль здійснюється у формі **заліку**. Проведення заліку у вигляді **залікової роботи (білету)**. У одному білеті запропоновано 2 питання, кожне питання оцінюється у 20 балів. Загальна кількість балів за успішне виконання залікових завдань – 40.

Складання підсумкового семестрового контролю: в разі запровадження жорстких карантинних обмежень з заборонаю відвідування ЗВО здобувачам денної форми навчання надається можливість (за заявою, погодженою деканом факультету) скласти **залік в тестовій формі дистанційно на платформі Moodle** в дистанційному курсі «Соціологія міжнародних відносин» <https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=5894>

УВАГА! У разі використання заборонених джерел на заліку здобувач на вимогу викладача залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку (0).

Оцінка успішності здобувача з дисципліни є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою з урахуванням оцінок за поточним та підсумковим контролем.

Здобувачі, знання яких оцінені мінімально необхідною для складання заліку кількістю балів, не мають право на виконання додаткових завдань для підвищення отриманої кількості балів.

9. СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання								Контрольна робота	Разом	Залік	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8				
5	5	5	6	6	6	6	6	15	60	40	100

Набрана кількість рейтингових балів здобувачем служить основою для оцінки.

За результатами поточного та підсумкового контролю здобувач може набрати від 0 до 100 балів включно.

Критерії оцінювання поточного контролю знань здобувачів за 6 бальною шкалою

Кількість балів	Критерії оцінювання
5-6	Здобувач цілком і всебічно розкрив питання, вільно оперує поняттями і термінологією, демонструє глибокі знання джерел, має власну точку зору стосовно відповідних питань і може аргументовано її доводити.
3-4	Здобувач достатньо повно і всебічно розкрив питання, вільно оперує термінологією і поняттями, демонструє знання джерел, має власну точку зору стосовно відповідних питань і може аргументовано її доводити.
1-2	Здобувач розкрив питання у загальних рисах, але спостерігаються деякі упущення при відповіді на питання, обґрунтування неточні. Не підтверджуються достатньо обґрунтованими доказами.
0	Здобувач не в змозі дати відповідь на поставлені запитання, або відповідь неправильна, не розуміє суть питання. Не ознайомлений з джерелами. Не може зробити висновків.

Критерії оцінювання контрольної роботи

Пункти оцінки	Максимальна оцінка, бали	Критерії оцінювання
Вступ	3	1 б. – обґрунтована актуальність обраної теми 1 б. – проаналізована ступінь вивчення проблеми в закордонних і вітчизняних джерелах 1 б. – мета, об’єкт, предмет, завдання, методи роботи відповідають досліджуваній темі
Основна частина	5	1 б. – сформульована проблематика дослідження 2 б. – розглянути існуючі теоретичні підходи та всі точки зору її вивчення іншими науковцями 3 б. – досліджено сучасний стан питання, динаміка, вплив різноманітних чинників, проведено аналіз існуючих проблем і можливих шляхів їхнього практичного вирішення
Висновки	3	1 б. – дотримання послідовності, логічності викладення матеріалу у висновках 2 б. – викладено висновки і пропозиції, що становлять предмет захисту, розкриті кінцеві результати виконаної роботи, що доводять досягнення автором поставленої мети дослідження, але є певні недоліки. 3 б. – викладено висновки і пропозиції, що становлять предмет захисту, кінцеві результати виконаної роботи, що доводять досягнення автором поставленої мети дослідження
Список використаних джерел	2	1 б. – відповідність оформлення списку джерел та літератури згідно з ДСТУ 8302:2015 1 б. відповідність використаної літератури з проблемою, що досліджується
Оформлення роботи	2	2 б. – повна відповідність оформлення контрольної роботи з методичними рекомендаціями
Всього балів:	15	

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою	
	Для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90–100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

10. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Арон Р. Етапи розвитку соціологічної думки. Київ : Юніверс, 2004. 688 с.
2. Важинський С. Е. Методика та організація наукових досліджень : навч. посіб. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2016. 260 с.
3. Вербець В.В. Методологія та методика соціологічних досліджень: Навчально-методичний посібник. Рівне: РДГУ: Інститут соціальних досліджень, 2006. 167 с.
4. Іванець Т. М. Соціологія міжнародних відносин : навч. посіб. Київ: Видавництво Ліра-К, 2021. 232 с.
5. Кіссінджер Г. Світовий порядок: роздуми про характер націй в історичному контексті / пер. з англ. Надія Коваль. Київ: Наш Формат, 2017. 319 с.
6. Комунікативні тренди міжнародних відносин / Макаренко Є.А., Рижков М.М., Піпченко Н.О. та ін. Київ: Центр вільної преси, 2016. 614 с.
7. Кучик О. С. Зовнішня політика України: підручник. Львів, 2018. 446 с.
8. Малиновська О. А. Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії : монографія. Київ: НІСД, 2018. 472 с.
9. Мальський М. З., Мацяк М. М. Теорія міжнародних відносин. Київ: Знання, 2007. 461 с.
10. Міжнародні відносини та світова політика: Підручник / Кер. авт. кол. В. Ю. Крушинський; за ред. В. А. Манжоли. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2010. 863 с.
11. Міжнародні регіональні процеси та зовнішньополітичні пріоритети / за ред. І. Горобець І. Дудко, А. Киридон та ін. Київ, 2017. 436 с.
12. Міжнародні відносини та світова політика / В. А. Манжола, О. А. Коппель, В. Ю. Крушинський та ін. Київ: Знання, 2014. 662 с.
13. Міжнародні відносини та світова політика: навч. посіб. / М. П. Требін, Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна та ін. Харків: Право, 2016. 540 с.
14. Міжнародні системи та глобальний розвиток / В. А. Манжола, О. А. Коппель, О. С. Пархомчук та ін. Київ: Знання, 2014. 526 с.
15. Ожеван М. А., Дубов Д. В. Номо ех Машіна. Філософські, культурологічні та політичні передумови формування конвергентного суспільства: монографія. Київ: НІСД, 2017. 272 с.
16. Панченко Л. Ф. Математичні та статистичні методи аналізу соціологічної інформації : практикум. Київ: КПП ім. І. Сікорського, 2018. 289 с.
17. Раймерз Ф. Компетентний діалог: використання досліджень для формування світової освітньої політики. Львів : Літопис, 2004. 212 с.
18. Соціологічні методи в дослідженні міжнародних відносин: методичні рекомендації до практичних та лабораторних завдань для студентів спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» / уклад. М. І. Ус. Харків : ХНЕУ

ім. С. Кузнеця, 2021. 35 с.

19. Стратегічні комунікації в міжнародних відносинах. Монографія / Бебик В. М., Копілька В. В., Макаренко Е. А. та ін. Київ: Вадекс, 2019. 442 с.

20. Хижняк О. В. Колективна дія в оптиці соціології. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна. 2017. 340 с.

Додаткова література

21. Хижняк О. В. Ідея довіри та її мобілізаційний ефект в міжнародних відносинах: соціологічна інтерпретація. *Габітус. Науковий журнал*. 2020. Вип. 12. Том 1. С. 17–21.

22. Хижняк О. В. Соціологічні підходи до вивчення соціальних проблем. *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Зб. наук. праць*. Харків: Харківський нац. ун-т імені В. Н. Каразіна, 2010. С. 66–71.

23. Цимбалистий В. Ф. Теорія міжнародних відносин: Навч. посіб. Львів: Новий Світ-2000, 2009. 360 с.

24. Шергін С. О. Політологія міжнародних відносин: навчальний посібник. 2-е вид., випр. і доп. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 256 с.

25. Шевель І. П. Основні напрямки вивчення міжнародного порядку в соціології міжнародних відносин. *Young Scientist*. 2016. № 4.1 (31.1). С. 14–18.

26. Щерба Г. І. Європейський вибір України та розвиток транскордонного співробітництва як предмет емпіричного соціологічного аналізу. *Нова парадигма. Філософія. Політологія. Соціологія: журнал наукових праць*. Київ, 2008. Вип. 82. С. 191–205.

27. Щербакова Ю. Цінності об'єднаної Європи: монографія. Київ: ВЦ «Академія», 2013. 207 с.

28. Approaches, Levels and Methods of Analysis in International Politics: Crossing Boundaries / Edited by Harvey Starr. Basingstoke and New York: Palgrave Macmillan, 2006. 360 p.

29. Hertel F. R. Social mobility in the 20th century. Class mobility and occupational change in the United States and Germany. Wiesbaden: Springer Fachmedien Wiesbaden, 2017. 367 p.

30. Lambert P., Griffiths D. Social Inequalities and Occupational Stratification. Methods and Concepts in the Analysis of Social Distance. London: Palgrave Macmillan UK, 2018. 286 p.

11. ПОСИЛАННЯ НА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ, ВІДЕО-ЛЕКЦІЇ, ІНШЕ МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи» -

<https://periodicals.karazin.ua/ssms/issue/view/1076>

2. Дослідження міжнародних відносин. - <http://moyaosvita.com.ua/istoriya/doslidzhennya-mizhnarodnix-vidnosin/>

3. Карімова А. Б. Соціологія міжнародних відносин 2014. URL: https://stud.com.ua/60365/sotsiologiya/sotsiologiya_mizhnarodnih_vidnosin

4. Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії - <https://relint.vnu.edu.ua/index.php/relint>

5. Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти - <http://international-relations.knukim.edu.ua/>

6. Результати національних щорічних моніторингових опитувань 1994–2018 / за ред. М. А. Парашевіна. Київ: Інститут соціології НАН України, 2018. 112 с. URL: <https://i-soc.com.ua/assets/files/monitoring/dodatki2018.pdf>.

7. Сайт Соціологічної асоціації України/ - <http://www.sau.kiev.ua>

8. Сайт International Sociological Association/ – <https://www.isa-sociology.org/en/conferences/world-congress/>
9. Сайт Європейської соціологічної Асоціації/ – <http://www.europeansociology.org/about-esa>
10. Україна в міжнародних рейтингах. – www.sfi.gov.ua/ukraina-v-mizhnarodnih-reytingah
11. Українське суспільство: моніторинг соціальних змін: зб. наук. пр. 2018. URL: <http://i-soc.com.ua/ua/edition/ukrainske-suspilstvo/issues/>
12. Щорічник Міжнародної соціологічної асоціації (МСА) – «Annual Review of Sociology»/ – [http:// www.annualreviews.org/loi/soc](http://www.annualreviews.org/loi/soc)

12. ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ЗА ДЕННОЮ ФОРМОЮ В УМОВАХ ПОДОВЖЕННЯ ДІЇ ОБСТАВИН НЕПЕРЕБОРНОЇ СИЛИ (В ТОМУ ЧИСЛІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ КАРАНТИННИХ ОБМЕЖЕНЬ ЧЕРЕЗ ПАНДЕМІЮ АБО ЗАПРОВАДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ)

В умовах дії карантинних обмежень або запровадження військового стану освітній процес в університеті здійснюється за дистанційною формою навчання, а саме: дистанційно (за затвердженим розкладом занять) на платформі Zoom проводяться всі лекційні та практичні (семінарські) заняття, а також завдання для роботи на практичних (семінарських) заняттях та самостійної роботи виконуються на платформі moodle (<https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=5894>).